

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Проректор з наукової роботи
професор Г.М.Торбін

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

(назва дисципліни)

Освітньо-наукової програми доктор філософії PhD

(назва освітнього рівня)

галузі знань 03 Гуманітарні науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 033 Філософія

(код і назва спеціальності)

Київ 2016

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми Філософія науки, затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «13» травня 2016 року, протокол №14 .

Розробники програми: **Мозгова Н.Г.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова;
Матюшко Б.К. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова.

Затверджено на засіданні проектної групи
кафедри філософії
(назва кафедри)

«20» квітня 2016 року, протокол № 14

Керівник проектної групи

Мозгова Н.Г.
(прізвище, ініціали)

Завідуючий відділом аспірантури

Боднар К.А.
(прізвище, ініціали)

I. Опис дисципліни
Шифр дисципліни СВ07

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр, назва)	Кількість кредитів - 4		Методи навчання
Спеціальність 033 Філософія (код, назва)	Загальна кількість годин -		<u>Лекції із застосуванням слайдів.</u> <u>Семінарські заняття.</u>
	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень <u>доктор філософії</u>	Лекції:		
	26	26	
Нормативна/вибіркова <u>нормативна</u>	Семінарські (практичні) заняття:		
	25	25	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом I (2016)	Лабораторні заняття:		Форми поточного контролю -
	-	-	
Семестр I,II	Індивідуальна робота:		
	-	-	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: <u>2 години</u> - самостійна робота <u>3 год.</u>	Самостійна робота:		
	69	69	
Мова навчання - <u>українська</u>	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		Форма підсумкового контролю
	1/1,35	1/1,35	
			<u>Екзамен (письмовий)</u>

Предмет вивчення навчальної дисципліни: філософські та методологічні засади наукового знання та їхні зміни у процесі історії духовної і матеріальної культури.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, історія філософії, логіка, основи науково-дослідницької роботи, теорія пізнання та епістемологія, логіко-методологічні аспекти науки, природа і методи філософського дискурсу та ін.

Мета і завдання навчальної дисципліни: формування у майбутніх докторів філософії чіткого уявлення про філософські та методологічні засади наукового знання, їх співвідношення з іншими видами знань, їхні зміни у процесі глобальних наукових революцій, їхній вплив на філософію та дійсність кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія й методологія науки» є ознайомлення аспірантів з різними аспектами феномену науки, з проблемним полем існування сучасного наукового знання та закономірностями розвитку науки і її впливу на цивілізаційний історичний процес, а також, оволодіння аспірантами усіх спеціальностей методологією наукового пізнання, ознайомлення з сучасними методологічними проектами.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<i>Знати:</i> предмет, завдання і структуру філософії науки; понятійний апарат філософії науки; особливості й сучасні проблеми наукового знання й пізнання; критерії науковості; особливості історичного розвитку науки; основні форми існування науки у сучасному суспільстві; основні етапи й тенденції розвитку філософії науки; сучасні теоретичні моделі	Фахові: Аналітична (вміння виявляти ознаки наукового і ненаукового знання в конкретних прикладах, прогнозувати тенденції розвитку наукового знання та його вплив на розвиток

	<p>розвитку науки; основні наукові та філософські методології.</p> <p><i>Вміти:</i> визначати проблемне поле та специфіку наукового знання; орієнтуватись у сучасних проблемах наукового знання та у розмаїтті основних напрямів розвитку сучасної філософії науки; відрізнити наукове знання від позанаукового; порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати методологічні засади таких сучасних напрямів розвитку філософії науки як чинні варіанти позитивізму, прагматизму, постмодерну.</p>	<p>суспільних процесів);</p> <p>Історична та персоналістична (через здатність до включення конкретних, теоретичних моделей розвитку науки, доробку різних мислителів у широкий соціокультурний контекст на основі досліджень у власній спеціальності).</p> <p>Загальні: Пізнавальна (поглиблене знання про особливості, історичний шлях і сучасні проблеми наукового знання й пізнання, критерії науковості, особливості періодів розвитку науки й основні форми існування науки у сучасному суспільстві).</p>
2.	<p><i>Знати:</i> структуру й зміст філософських, зокрема методологічних засад науки; багаторівневу класифікацію методів за ступенем загальності та колом застосування; методологічну функцію філософії; сучасні методологічні проекти.</p> <p><i>Вміти:</i> визначати філософські складові конкретних галузей науки; визначати адекватні теоретико-методологічні стратегії власних спеціальних досліджень; застосовувати набуті знання у своїй професійній діяльності.</p>	<p>Фахові: Компаративна (через здатність до порівняння різних методологічних проектів).</p> <p>Загальні: Пізнавальна (поглиблення знання про структуру і зміст філософських, зокрема методологічних, засад науки, історію науки та сучасні методологічні проекти); Практична (оволодіння методологією фундаментального наукового дослідження та застосування її у своїй професійній діяльності, знання основних можливостей взаємодії для різнопрофільних наук, перспектив міждисциплінарних досліджень, визначаючи філософські та конкретно-наукові складові матеріалу власних досліджень).</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредитів ЄКТС 120 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)	Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)
-------	---------------------	---	---

		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
1.	Модуль 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ	28	14	14	-	32	28	14	14	-	32
2.	Тема 1. Сутність науки. Філософія науки як галузь знання.	4	2	2	-	5	4	2	2	-	5
3.	Тема 2. Основні історичні форми науки	4	2	2	-	4	4	2	2	-	4
4.	Тема 3. Стародавня і середньовічна філософія науки.	4	2	2	-	4	4	2	2	-	4
5.	Тема 4. Філософія науки доби Відродження і Нового часу.	4	2	2	-	5	4	2	2	-	5
6.	Тема 5. Узагальнення класичної філософії науки.	4	2	2	-	4	4	2	2	-	4
7.	Тема 6. Посткласична філософія науки	4	2	2	-	4	4	2	2	-	4
8.	Тема 7. Філософія науки доби постмодерну.	4	2	2	-	5	4	2	2	-	5
9.	Модуль 2. ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ	23	12	11	-	37	23	12	11	-	37
10.	Тема 1. Онтологія науки.	4	2	2	-	6	4	2	2	-	6
11.	Тема 2. Гносеологія науки.	4	2	2	-	6	4	2	2	-	6
12.	Тема 3. Методологія і логіка науки.	4	2	2	-	6	4	2	2	-	6
13.	Тема 4. Аксиологія і етика науки.	4	2	2	-	6	4	2	2	-	6
14.	Тема 5. Загальна соціологія науки.	4	2	2	-	6	4	2	2	-	6
15.	Тема 6. Праксеологія науки.	3	2	1	-	7	3	2	1	-	7
Разом:		120	26	25	-	69	120	26	25	-	69

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій

1.	<u>Модуль I. Загальна характеристика та історія філософії науки.</u>	60	14
1.1.	<p>Тема 1. Сутність науки. Філософія науки як галузь знання. <i>Зміст теми.</i> Основні значення терміну «наука»: особлива галузь знань, діяльності та суспільна інституція. Класифікація наук. Функції науки й наукового знання. Основні форми наукового пізнання. Види наукової картини світу. Наука в контексті історичних форм світогляду. Основні види пізнання: буденне, міфологічне, релігійне, естетичне, філософське, наукове. Критерії науковості. Предмет філософії науки. Епістемологія як підгрунття і передумова філософії й методології науки. Філософія і наука: проблеми взаємозв'язку та взаємодії. Співвідношення гносеології, епістемології, філософії науки, наукознавства. Натурфілософія як історична форма взаємодії філософії і науки. Розділи філософії науки та їх основні питання.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> История и философия науки: Учебное пособие для вузов / Под ред. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект, 2007. – 608 с. Степин В.С. Философия науки. Общие проблемы: учебник для аспирантов и соискателей уч. степени канд. наук / Вячеслав Семенович Степин. – М.: Гардарики, 2006. – С. 5-13. Zelenkov A. Philosophy and Methodology of Science / Anatoliy Zelenkov. – Minsk: BSU, 2011. – P. 5-27.</p>	9	2
1.2.	<p>Тема 2. Основні історичні форми науки. <i>Зміст теми.</i> Донаукове і наукове пізнання. Періодизація історії науки та її відповідність до періодизації історії філософії. Головні риси стародавньої східної, античної, середньовічної, класичної науки. Поява першої наукової картини світу. Чинники утворення некласичної науки. Поліфундаментальність, інтеграцізм, синергізм, холізм, релятивізм та інші її головні ознаки. Неонекласична наука. Можливі перспективи подальшого розвитку науки.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> Вернадський В.І. Про науковий світогляд / Володимир Іванович Вернадський [пер. М. Кратко]. – К.: НАН України; Центр гуманітарної освіти, 1996. 56 с. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 8-104. Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. Світоглядні імплікації науки / Валентин Лук'янець, Олександр Кравченко, Людмила Озадовська та ін. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 408 с.</p>	8	2
1.3.	<p>Тема 3. Стародавня і середньовічна філософія науки. <i>Зміст теми.</i> Здобутки природознавства у Стародавньому Єгипті, Месопотамії, Індії і Китаї. Перші давньогрецькі філософи як «фізіологи». Філософія науки досократиків. Перша релятивізація знання у софістиці. Ідеї філософії науки Сократа і Платона. Аристотель як перший філософ-систематик наукових знань. Науковий стиль мови. Ідеї філософії науки доби Еллінізму. Філософська проблематика юдаїзму, християнства та ісламу.</p>	8	2

	<p>Ідея синергії у православній аскетичній (Григорій Палама). Значення апофатичної теології як джерела логічних парадоксів (Діонісій Ареопагіт). Феномен західноєвропейської схоластики. Аристотелізм як чинник поступального розвитку філософської думки. Тома Аквінський. Зародження британської та континентальної філософських традицій. Пізньосередньовічне емпіричне природознавство.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> Адо П. Що таке антична філософія? / П'єр Адо. Пер. з фр. С.Л. Йосипенка. К.: Новий Акрополь, 2014. – 427 с. Аристотель Метафізика / Аристотель // Читанка з історії філософії у 6 книгах. Книга 1. Філософія Стародавнього світу. Під ред. Г.І. Волинки. – К.: Фірма «Довіра». 1992. – С. 150-164. Фома Аквінський. О единстве разума против авероистов / Фома Аквінський // Сочинения / Сост., пер. с лат., введ. ст. и коммент. А.В. Апполонова. Изд. 5-е. – М.: Едиториал УРСС, 2011. – С. 2-117. - (Bibliotheca Scholastica).</p>		
<p>1.4.</p>	<p>Тема 4. Філософія науки доби Відродження і Нового часу. <i>Зміст теми.</i> Актуалізація соціально-гуманітарних дисциплін як чинник кризи середньовічного світогляду. Зміна ролі природознавства як самодостатньої дисципліни. Активізм громадянських гуманістів як наслідок осмислення здобутків науки та філософії Аристотеля. Неоплатонізм Миколи Кузанського. Магічні та філософські основи природознавства як висновки з діалогу релігій. Ідеї філософії науки Л. да Вінчі, Б. Телезіо, Парацельса. Наукова революція М. Коперника. Нова космологія Дж. Бруно і соціологія науки Т. Кампанелли. Філософія Нового часу – джерело класичної науки. Класичний (лінійний) детермінізм. Зародження і розвиток класичного емпіризму (Ф. Бекон, П. Гассенді, Т. Гоббс, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Г'юм) і раціоналізму (Р. Декарт, Б. Спіноза). Наукова і філософська спадщина Б. Паскаля і його перша спроба екзистенціалістського осмислення основ науки. Філософія науки Г. Ляйбніца. Природознавство Нового часу. І. Ньютон і оформлення першої – класичної (механістичної) наукової картини світу.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> Бэкон Ф. Новый Органон / Фрэнсис Бэкон // Сочинения в 2-х т. Т. 2. 2-е, испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступ. ст. А.Л. Субботина. – М.: Мысль, 1972. – С. 7-214. – (Филос. наследие). Гайденок П.П. История новоевропейской философии в ее связи с наукой: Учебное пособие для вузов / Пиама Павловна Гайденок. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2000. – С. 11-60, 111-180. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках / Рене Декарт. – К.: Тандем, 2001. – 104 с.</p>	<p>9</p>	<p>2</p>
<p>1.5.</p>	<p>Тема 5. Узагальнення класичної філософії науки. <i>Зміст теми.</i> Перша систематизація наукових і філософських</p>	<p>8</p>	<p>2</p>

знань у добу Просвітництва. Специфіка європейських традицій просвітницької філософії. Асиміляція просвітницьких ідей на теренах України. Ф. Прокопович і модернізація Російської імперії. Антисциєнтистська реакція романтизму. Здобутки окремих наук як підстава майбутньої трансформації механістичної картини світу. Німецька думка середини XVIII – середини XIX ст. як вершина класичної філософії. І. Кант. Докритичний період. «Коперніканський переворот» і перша деконструкція метафізики. Три «Критики» у контексті основних питань філософії науки. І.Г. Фіхте і його проєкт «Науковчення». Філософсько-історична роль розвитку наукового пізнання. Призначення вченого. Ф.В.Й. Шеллінг – провідний натурфілософ серед німецьких класиків. Еволюція його поглядів. Українські шеллінгіанці: Д. Велланський і Й. Міхневич. Г.В.Ф. Гегель як систематик класичної філософської традиції. «Енциклопедія філософських наук». Здобутки та кризові моменти філософії науки Гегеля. Л. Фосербах як представник класичної та провісник посткласичної філософії. Особливості його антропології як основи філософії науки.

Рекомендовані інформаційні джерела.

Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук / Георг Вильгельм Фридрих Гегель: в 3 т. Т. 1. Наука логики / Пер. Б.Г. Столпнера, отв. ред. Е.П. Ситковский. – М.: Мысль, 1974. – 452 с. – (Филос. Наследие).

Кант І. Критика чистого розуму / Іммануїл Кант / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с. Парад. тит. арк. нім. – (Філософська думка).

Шеллінг Ф.В.Й. Система трансцендентального ідеалізму / Фридрих Вильгельм Йозеф Шеллинг // Сочинения: в 2 т. Т. 1 / Ред. и вступ. ст. А.В. Гулыги. – М.: Мысль, 1987. – С. 227-489. – (Филос. Наследие).

1.6. Тема 6. Посткласична філософія науки.

Зміст теми. Криза класичної філософії. Перший позитивізм (О. Конт, Дж. С. Міл, Г. Спенсер). Критерії науковості і ненауковості знання, класифікація наук. Асиміляція ідей першого позитивізму на теренах України. Російський нігілізм на природничому ґрунті. Трансформації позитивізму як відображення розвитку наукової картини світу. Другий позитивізм. Р. Авенаріус, Е. Мах. Питання суб'єкта пізнання і єдності пізнаваної дійсності. Третій позитивізм і логічний аналіз мови. Б. Рассел, Л. Вітгенштайн, Віденський гурток і Львівсько-Варшавська школа. Принцип верифікації. Четвертий позитивізм як відповідь на парадокси принципу верифікації та появу некласичної науки. К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Феєрабенд та ін. Антисциєнтистська реакція «філософії життя»: С. К'єркегор, А. Шопенгавер, Ф. Ніцше. Наукові здобутки В. Дильтея, А. Бергсона, О. Шпенглера, Г. Зіммеля. Філософія науки прагматизму (Ч. Пірс, В. Джеймс, Дж. Дьюї). Причини появи неокантіанства, його Баденська (Фрайбурзька): Г. Рікерт, В. Віндельбанд і Марбурзька (Г. Коген, П. Наторп) школи. Феноменологія як джерело філософії науки. Е. Гуссерль і його

8

2

	<p>учні. Герменевтика Г.-Г. Гадамера як один з варіантів посткласичної філософії науки.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження / Людвіг Вітгенштайн – К.: Основи, 1995. – 311 с.</p> <p>Гадамер Г.Г. Истина і метод. Основи філософської герменевтики: в 2 т. Т. 1. / Ганс-Георг Гадамер / Пер. з нім. О. Мокровольський. – К.: Юніверс, 2001. – 459 с. (Філософська думка).</p> <p>Конт О. Общий обзор позитивизма / Огюст Конт. Пер. с фр. / Под ред. Э.Л. Радлова. Изд. 3-е. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 296 с. (Из наследия мировой философской мысли: история философии).</p>		
1.7.	<p>Тема 7. Філософія науки доби Постмодерну.</p> <p><i>Зміст теми.</i> Значення терміну «постмодерн». Філософська ситуація корінного перегляду традиційних цінностей. Постмодерн і неонекласична наука. «Лінгвістичний поворот» у філософії ХХ ст. і переосмислення посткласичних ідей як джерела дискурсів постмодерну. Ф. де Соссюр, К. Леві-Строс і структуралізм. М. Фуко, Ж. Деріда, Ж. Дельоз, Ж. Лакан, Ж. Бодріяр та ін., особливості їх методологічних стратегій. Ризома, хаосмос, симулякр. Деконструкція. Нелінійний детермінізм, відсутність ієрархії і антиметафізичність постмодерну. Синергетика (Г. Хакен, І. Пригожин, І. Стенгерс). Відкриття у природознавстві ХХ – початку ХХІ ст. як чинник корінного перегляду картини світу. Постановка питання про моральність науки. Наукові та філософські проблеми трансгуманізму. Філософія науки українських мислителів ХХ – початку ХХІ ст. як продовження класичних традицій.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>Бадью А. Концепт моделі. Вступ до матеріалістичної епістемології математики / Ален Бадью. Пер. з фр. Андрій Репа. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 232 с.</p> <p>Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. Світоглядні імплікації науки / Валентин Лук'янець, Олександр Кравченко, Людмила Озадовська та ін. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 408 с.</p> <p>Фуко М. Археологія знання / Мішель Фуко / Пер. з фр. В. Шовкуна. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. – 326 с.</p>	9	2
2.	<u>Модуль II. Теоретичні проблеми філософії науки.</u>	60	12
2.1.	<p>Тема 1. Онтологія науки.</p> <p><i>Зміст теми.</i> Образ науки: натурфілософський, класичний, некласичний і сучасний. Верифіковані і неверифіковані елементи натурфілософії. Моделі світобудови. Натурфілософія як джерело наукових гіпотез. Підстави ілюзорності відсутності натурфілософської проблематики у сучасному природознавстві. Класичний образ науки. Лінійний детермінізм і Ньютонівська картина світу на основі абсолютності простору і часу. Ідеї теплороду, флогістону, ефіру і трансформація їх з наукових на натурфілософські. Відкриття елементарних частинок і теорії відносності як провідні чинники формування некласичного</p>	10	2

	<p>образу науки. Квантово-релятивістська картина світу і «торжество релятивізму» як висновок з неї. Синергетика і формування сучасного образу науки. Відкриті питання щодо його ідентифікації і теоретизації.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> Блумберг Г. Світ як книга / Ганс Блумберг / Переклад з німецької, передмова, коментарі Володимира Єрмоленка. – К.: Лібра, 2005. – С. 491-538. Добронравова І.С. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / Ірина Серафимівна Добронравова, Тетяна Миколаївна Білоус, Олена Вікторівна Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с. Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. Світоглядні імплікації науки / Валентин Лук'янець, Олександр Кравченко, Людмила Озадовська та ін. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 408 с.</p>		
2.2.	<p>Тема 2. Гносеологія науки.</p> <p><i>Зміст теми.</i> Епістемологія як філософська теорія наукового пізнання, її основні питання. Ототожнення гносеології та епістемології як приклад сцієнтистського редукаціонізму. Поняття «псевдонаука», «паранаука», «квазінаука», «антинаука», їх дискусійність. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання. Сенсорна інформація, висловлювання про дійсність. Факт і подальші форми наукового знання. Емпірична, теоретична, проблематична моделі наукового пізнання. Розвиток наукового знання, його кумулятивістські і антикумулятивістські версії. Основні типи наукової раціональності. Інтерналістський та екстерналістський підходи до розвитку наукового знання. Наукові революції: їх види, виникнення, зміст і розвиток. Наукова істина та її провідні версії.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / Ірина Серафимівна Добронравова, Тетяна Миколаївна Білоус, Олена Вікторівна Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання: Монографія / Віктор Петрушенко. – Львів: Вид-во Державного ун-ту «Львівська політехніка», 2000. – 296 с. Steup M., Neta R. Epistemology / Mattias Steup, Ram Neta. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://plato.stanford.edu/entries/epistemology.</p>	10	2
2.3.	<p>Тема 3. Методологія і логіка науки.</p> <p><i>Зміст теми.</i> Наявні класифікації методів науки. Філософські, загально- та конкретно-наукові методи. Методологічний проект. Неокантіанський критицизм, феноменологічний, герменевтичний проекти. Верифікація і фальсифікаціонізм. Методологічні програми гуманітаризації соціального знання. Структуралізм та провідні версії постструктуралізму як</p>	10	2

	<p>прагнення повернути гуманітарному знанню статус науковості. Методологічні стратегії сучасної аналітичної філософії (Л. Вітгенштейн, Б. Рассел, Дж. Мур, В. Куайн, Г. Патнем та ін.). Рефлексія методології гуманітарних наук. Шизоаналіз, структурний психоаналіз, феноменологічна герменевтика. Синергетика як методологічний проект, дискусії про його універсальність. Зсув від відкриття законів суспільства до «виробництва соціального», його «конструювання» і «генеалогії».</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>Гуссерль Э. Картезианские размышления / Эдмунд Гуссерль / Пер. с нем. Д.В. Скляднева. – СПб.: Наука; Ювента, 1998. – 315 с.</p> <p>Добронравова І.С. Постнекласичне знання як процес – Київська філософська школа надає засоби розуміння. / Ірина Серафимівна Добронравова // Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 161-172.</p> <p>Herburn B. Scientific Method / Brian Herburn. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://plato.stanford.edu/entries/scientific-method.</p>		
2.4.	<p>Тема 4. Аксиологія і етика науки.</p> <p><i>Зміст теми.</i> Цінності та їх класифікації. Цінність, норматив, максима, імператив. Парадокси позаморальності класичної науки. Етика як філософська дисципліна. Етичний абсолютизм і релятивізм у їх кореляції з метафізичними аналогами. Наука як цінність, благо і джерело цінностей та благ. Морально-етичні складові некласичної і неонекласичної науки. Основні етичні кодекси вчених. Г. Сельє, Р. Мертон, Б. Бабер та ін. про цінності науковця. Академічна доброчесність та її аспекти. Питання моральної відповідальності вченого і винахідника. Деонтологія, екологічна етика і їх сучасні проблеми. Аксиологічні і етичні виміри досягнень сучасної науки і техніки. Морально-етичні аспекти глобальних проблем і можливі шляхи їх вирішення.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>Горц А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал / Андре Горц / Пер. М.М. Сокольской, науч. ред. М.А. Маяцкий. – М.: ВШЭ, 2010. – 208 с.</p> <p>Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Ганс Йонас. Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – С. 206-341.</p> <p>Маєр-Абіх К.М. Повстання на захист природи. Від доквілля до спільносвіту / Клаус Міхаель Маєр-Абіх. Переклад з нім., післямова, примітки Анатолія Єрмоленка. – К.: Лібра, 2004. – 196 с.</p>	10	2
2.5.	<p>Тема 5. Загальна соціологія науки.</p> <p><i>Зміст теми.</i> Особливості функціонування науки як форми суспільної свідомості, ідеології та соціальної інституції. Спільнота вчених як суб'єкт науки. Особливості існування</p>	10	2

2.6.	<p>загалу вчених після університетської реформи 1800 р. у Берліні. Формальні і неформальні наукові спільноти. Інфраструктура науки. Науково-дослідні установи. Наука у навчальних закладах різних рівнів. Проблеми соціалізації науковця та популяризації наукових знань. Регулювання діяльності окремих учених і наукових спільнот, його різновиди. Співвідношення юридичних і моральних норм діяльності окремих науковців і наукових спільнот. Офіційні і неофіційні, позитивні і негативні, активні і пасивні санкції як засоби керування науковою діяльністю і її виконавцями.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації : посібн. з філос. дисц. / Отфрід Гьофе. – К.: ППС, 2007. – 436 с. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 375-452. Кайку М. Фізика майбутнього. Як наука вплине на долю людства і змінить наше повсякденне життя в ХХІ столітті / Мічіо Кайку / Пер. з англ. – Львів: Літопис, 2013. – 433 с.</p> <p>Тема 6. Праксеологія науки. <i>Зміст теми.</i> Загальна структура практики. Особливості практичної діяльності у науці. Теоретичний і практичний розум, їх будова і особливості функціонування. Типи вчених за особистими якостями. Риси особистості «ідеального вченого». Технічний інструментарій науки. Послідовність виконання наукового дослідження, його теоретичне, інформаційне і технічне забезпечення. Особливості збору емпіричних даних у різнопрофільних галузях науки. Проблеми вибору адекватної методології, верифікації і фальсифікації знань. Небезпеки абсолютизації практичної діяльності у науці і нехтування нею.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> Добронравова И.С. Философия науки как практическая философия: ситуация постнеклассики и возможность свободы / Ирина Серафимовна Добронравова // «Практична філософія», № 1. 2009. – С. 43-54. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – 608 с. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посібн. / Віктор Петрович Андрущенко, Григорій Іванович Волинка, Наталія Григорівна Мозгова та ін. За ред. Г.І. Волинки. 2-е вид., стереотип. – К.: Каравела, 2011. – 368 с.</p>	10	2
------	--	----	---

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Змістовий модуль 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

Семінарське заняття на тему:

«Вступ до філософії науки» (2 год.)

План:

1. Значення терміну «наука».

2. **Форми наукового знання.**
3. **Головні види пізнання.**
4. **Предмет, проблематика і структура філософії науки.**

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Вернадський В.І. Про науковий світогляд / Володимир Іванович Вернадський [пер. М. Кратко]. К.: НАН України; Центр гуманітарної освіти, 1996. 56 с.
2. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / Ірина Серафимівна Добронравова, Тетяна Миколаївна Білоус, Олена Вікторівна Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с.
3. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – 608 с.
4. Степин В.С. Философия науки. Общие проблемы: учебник для аспирантов и соискателей уч. степени канд. наук / Вячеслав Семенович Степин. – М.: Гардарики, 2006. – С.5-13;
5. Zelenkov A. Philosophy and Methodology of Science. Anatoliy Zelenkov. – Minsk: BSU, 2011. – P. 5-27.

Семінарське заняття на тему: «Історичні форми науки» (2 год.)

План:

1. Періодизація історії науки. Особливості стародавньої науки.
2. Характерні риси науки доби Середніх віків.
3. Становлення і розвиток класичної науки.
4. Передумови виникнення некласичної науки.
5. Своєрідність сучасного періоду історії науки.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Вернадський В.І. Про науковий світогляд / Володимир Іванович Вернадський [пер. М. Кратко]. К.: НАН України; Центр гуманітарної освіти, 1996. 56 с.
2. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / Ірина Серафимівна Добронравова, Тетяна Миколаївна Білоус, Олена Вікторівна Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с.
3. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 8-104.
4. Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. Світоглядні імплікації науки / Валентин Лук'янець, Олександр Кравченко, Людмила Озадовська та ін. – К.: ПАПАПАН, 2004. – 408 с.
5. Самардак М.М. Філософія науки: напрями, теми, концепції. Навчальний посібник / Мар'ян Михайлович Самардак. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2011. – 204 с.

Семінарське заняття на тему: «Стародавня і середньовічна філософія науки» (2 год.)

План:

1. Ідеї філософії науки досократиків.
2. Ідеї філософії науки Сократа і Платона.
3. Філософія науки Аристотеля.
4. Філософія науки доби Еллінізму.

5. Особливості ідей філософії науки доби Середніх віків.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Адо П. Що таке антична філософія? / П'єр Адо. Пер. з фр. С.Л. Йосипенка. К.: Новий Акрополь, 2014. – 427 с.
2. Аристотель Метафізика / Аристотель // Читанка з історії філософії у 6 книгах. Книга 1. Філософія Стародавнього світу. Під ред. Г.І. Волинки. – К.: Фірма «Довіра». 1992. – С. 150-164.
3. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 16-50.
4. Платон. Менон / Платон // Сочинения: в 4 т. Т. 1 / Общ. ред. А.Ф. Лосева и др.; авт. вступ. ст. А.Ф. Лосев, примеч. А.А. Тахо-Годи. – М.: Мысль, 1990. – С. 575-612. – (Филос. наследие).
5. Фома Аквинский. О единстве разума против аверроистов / Фома Аквинский // Сочинения / Сост., пер. с лат., введ. ст. и коммент. А.В. Апполонова. Изд. 5-е. – М.: Едиториал УРСС, 2011. – С. 2-117. – (Bibliotheca Scholastica).

**Семінарське заняття на тему:
«Становлення і розвиток класичної філософії науки» (2 год.)**

План:

1. Античні і середньовічні джерела філософії науки доби Відродження.
2. Особливості натурфілософії та природознавства доби Відродження.
3. Ідеї філософії науки доби Відродження. Перша наукова революція.
4. Емпірична та раціоналістична лінія філософії науки Нового часу.
5. Формування першої наукової картини світу.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Бэкон Ф. Новый Органон / Фрэнсис Бэкон // Сочинения: в 2-х т. Т. 2. 2-е, испр. и доп. Изд. Сост., общ. ред. и вступ. ст. А.Л. Субботина. – М.: Мысль, 1972. – С. 7-214. – (Филос. наследие).
2. Гайденок П.П. История новейшей европейской философии в ее связи с наукой: Учебное пособие для вузов / Пиамма Павловна Гайденок. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2000. – С. 11-60, 111-180.
3. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках / Рене Декарт. – К.: Тандем, 2001. – 104 с.
4. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 50-74.
5. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении (Книги первая – третья) / Джон Локк // Сочинения в 3 т. Т. 1. Ред. И.С. Нарский, А.Л. Субботин; Примеч. И.С. Нарский; Пер. с англ. А.Н. Савина. М.: Мысль, 1985. – С. 78-582. (Филос. наследие).

**Семінарське заняття на тему:
«Систематизація класичної філософії науки» (2 год.)**

План:

1. Філософія науки І. Канта: докритичний та критичний її періоди.
2. І. Фіхте про світоглядну роль науки та призначення вченого.
3. Філософія науки і природи Ф.В.Й. Шеллінга.
4. Діалектичний проект філософії науки Г.В.Ф. Гегеля.
5. Л. Фюрбах як філософ науки.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Гайдено П.П. История новоевропейской философии в ее связи с наукой / Пиам Павловна Гайдено. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2000. – 456 с.
2. Гегель Г.В.Ф. Наука логики / Георг Вильгельм Фридрих Гегель // Энциклопедия философских наук: в 3 т. Т. 1. Отв. ред. Е.П. Ситковский. Ред. коллегия: М.Б. Митин и др. – М.: Мысль, 1974. С. 53-424. (Филос. наследие).
3. Кант И. Критика чистого разума / Иммануил Кант / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с. Парад. тит. арк. нім. – (Філософська думка).
4. Прокопович Ф. Натурфілософія, або Фізика / Феофан Прокопович / Пер. з латинської // Філософські твори: у 3 т. Т. 2. Ред. колегія: В.І. Шинкарук (голова), В.Є. Євдокименко, В.М. Нічик. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 115-501.
5. Шеллинг Ф.В.Й. Система трансцендентального ідеалізму / Фридрих Вильгельм Йозеф Шеллинг // Сочинения: в 2 т. Т. 1 / Ред. и вступ. ст. А.В. Гулыги. – М.: Мысль, 1987. – С. 227-489. – (Филос. Наследие).

**Семінарське заняття на тему:
«Формування неklasичної філософії науки» (2 год.)**

План:

1. Джерела, виникнення та історичний шлях позитивізму.
2. Антисциентистська реакція XIX ст. як відповідь на кризу класичної науки.
3. Філософія науки у неокантіанстві та феноменології XIX – XX ст.
4. Філософія науки у прагматизмі.
5. Філософія науки у герменевтиці XIX – XX ст.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження / Людвіг Вітгенштайн – К.: Основи, 1995. – 311 с.
2. Гадамер Г.Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики: в 2 т. Т. 1. / Ганс-Георг Гадамер / Пер. з нім. О. Мокровольський. – К.: Юніверс, 2001. – 459 с. (Філософська думка).
3. Драгоманов М.П. Положение и задачи науки древней истории / Михайло Петрович Драгоманов // Вибране («... мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні») / Упоряд. та авт. іст.-біогр. нарису Р.С. Мішук; приміт. Р.С. Мішука, В.С. Шандри. – К.: Либідь, 1991. – С. 60-83.
4. Кассирер Э. Философия символических форм: в 3 т. Т. 1. Язык / Эрнст Кассирер. – М.: Академический Проект, 2011. – 398 с. (Философские технологии).
5. Конт О. Общий обзор позитивизма / Огюст Конт. Пер. с фр. / Под ред. Э.Л. Радлова. Изд. 3-е. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 296 с. (Из наследия мировой философской мысли: история философии).

**Семінарське заняття на тему:
«Філософія неокласичної науки» (2 год.)**

План:

1. Джерела філософських дискурсів постмодерну.
2. Головні ознаки світогляду доби постмодерну та формування неокласичної науки.
3. Нова модель дійсності та синергетика як адекватна стратегія її освоєння.
4. Здобутки науки XX – початку XXI ст. і їх філософське осмислення.
5. Проблеми ідентифікації сучасної науки.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Бадью А. Концепт моделі. Вступ до матеріалістичної епістемології математики / Ален Бадью. Пер. з фр. Андрій Репа. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 232 с.
2. Бодрійяр Ж. Симуляція і симулякри / Жан Бодрійяр / Пер. з фр. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. – 230 с.
3. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / Ірина Серафимівна Добронравова, Тетяна Миколаївна Білоус, Олена Вікторівна Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с.
4. Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. Світоглядні імплікації науки / Валентин Лук'янець, Олександр Кравченко, Людмила Озадовська та ін. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 408 с.
5. Фуко М. Археологія знання / Мішель Фуко / Пер. з фр. В. Шовкуна. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. – 326 с.

Змістовий модуль 2 **ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ** **Семінарське заняття на тему:** **«Наука як форма буття» (2 год.)**

План:

1. Провідні шляхи філософського осмислення науки.
2. Образ науки і головні його різновиди.
3. Форми взаємодії філософії і науки.
4. Механізми і зміст трансформацій наукової картини світу.
5. Сучасний образ науки як відкрита філософська проблема.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Блумберг Г. Світ як книга / Ганс Блумберг / Переклад з німецької, передмова, коментарі Володимира Єрмоленка. – К.: Лібра, 2005. – С. 491-538.
2. Гокінг С. Коротка історія часу. Від Великого вибуху до чорних дір / Стівен Гокінг. – К.: КІС, 2015. – 201 с.
3. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / Ірина Серафимівна Добронравова, Тетяна Миколаївна Білоус, Олена Вікторівна Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с.
4. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 350-374.
5. Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. Світоглядні імплікації науки / Валентин Лук'янець, Олександр Кравченко, Людмила Озадовська та ін. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 408 с.

Семінарське заняття на тему: **«Теорія наукового пізнання» (2 год.)**

План:

1. Наукова раціональність та її основні різновиди.
2. Критерії науковості знання. Головні альтернативи науки.
3. Рівні наукового знання, їх специфіка, співвідношення і взаємодія.
4. Основні моделі процесу наукового пізнання і розвитку науки.
5. Наукова істина та її провідні версії.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Добронравова І.С. Постнекласичне знання як процес – Київська філософська школа надає засоби розуміння. / Ірина Серафимівна Добронравова // Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 161-172.
2. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С 173-222.
3. Патнем Г. Розум, істина і історія / Гіларі Патнем. – К.: Видавничий дім «Альтернатива», 2003. – 232 с.
4. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання: Монографія / Віктор Петрушенко. – Львів: Вид-во Державного ун-ту «Львівська політехніка», 2000. – 296 с.
5. Steup M., Neta R. Epistemology / Mattias Steup, Ram Neta. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/epistemology>.

Семінарське заняття на тему: «Особливості наукової методології» (2 год.)

План:

1. Сутність наукового методу. Класифікації методів.
2. Класичні наукові та філософські методології.
3. Методологічні проекти доби посткласики.
4. Методологічні проекти доби постмодерну.
5. Синергетика як методологічний проект.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Гуссерль Э. Картезианские размышления / Эдмунд Гуссерль / Пер. с нем. Д.В. Складнева. – СПб.: Наука; Ювента, 1998. – 315 с.
2. Добронравова І.С. Постнекласичне знання як процес – Київська філософська школа надає засоби розуміння. / Ірина Серафимівна Добронравова // Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 161-172.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія / Клод Леві-Строс. Пер. з фр. Зоя Борисюк. – К.: Основи, 1997. – 387 с.
4. Пригожин И.Р., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой / Илья Пригожин, Изабелла Стенгерс / Пер. с англ. / Общ. ред. В.И. Аршинова, Ю.Л. Климонтовича, Ю.В. Сачкова. – М.: Прогресс, 1986. – 432 с.
5. Нерburn В. Scientific Method / Brian Нerburn. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/scientific-method>.

Семінарське заняття на тему: «Наука у ціннісних і етичних вимірах» (2 год.)

План:

1. Основи аксіології і етики.
2. Головні ціннісні і етичні аспекти науки.
3. Позаморальність класичної науки як філософська проблема.
4. Основні морально-етичні проблеми сучасної науки.
5. Аксіологічні і етичні засоби можливих вирішень глобальних проблем.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Горц А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал / Андре Горц / Пер. М.М. Сокольской, науч. ред. М.А. Маяцкий. – М.: ВШЭ, 2010. – 208 с.
2. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 453-529.
3. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Ганс Йонас. Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – С. 206-341.
4. Маєр-Абіх К.М. Повстання на захист природи. Від докільля до спільносвіту / Клаус Міхаель Маєр-Абіх. Переклад з нім., післямова, примітки Анатолія Єрмоленка. – К.: Лібра, 2004. – С. 11-169.
5. Самардак М.М. Філософія науки: напрями, теми, концепції. Навчальний посібник / Мар'ян Михайлович Самардак. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2011. – 204 с.

Семінарське заняття на тему: «Наука як соціальна інституція» (2 год.)

План:

1. Суспільна значимість науки.
2. Спільнота вчених як суб'єкт науки.
3. Інфраструктура науки.
4. Проблеми функціонування науки як соціальної інституції.
5. Суспільне регулювання діяльності окремих учених і наукових спільнот, його різновиди і засоби.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації : посібн. з філос. дисц. / Отфрід Гьофе. – К.: ППС, 2007. – 436 с.
2. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – С. 375-452.
3. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Ганс Йонас. Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – С. 206-341.
4. Кайку М. Фізика майбутнього. Як наука вплине на долю людства і змінить наше повсякденне життя в ХХІ столітті / Мічіо Кайку / Пер. з англ. – Львів: Літопис, 2013. – 433 с.
5. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / Пол Фейерабенд [пер.сангл.и нем. А.Л. Никифоров]; (общ.ред.ивступ.ст. И.С. Нарский). – М.: Прогресс, 1986. – 544 с.

Семінарське заняття на тему: «Наука як різновид діяльності» (2 год.)

План:

1. Основи праксеології. Загальна структура практики.
2. Суб'єкт наукової діяльності, його основні риси.
3. Технічний інструментарій науки.
4. Послідовність виконання конкретних досліджень. Верифікація і фальсифікація знання.
5. Небезпеки абсолютизації практичної діяльності у науці та нехтування нею.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Горц А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал / Андре Горц / Пер. М.М. Сокольской, науч. ред. М.А. Маяцкий. – М.: ВШЭ, 2010. – 208 с.
2. Добронравова И.С. Философия науки как практическая философия: ситуация постнеклассики и возможность свободы. / Ирина Серафимовна Добронравова // «Практична філософія». №1. 2009. – С. 43-54.
3. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – 608 с.
4. Йоргенсен М.В., Филлипс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод / Марианне В. Йоргенсен, Луиза Дж. Филлипс / Пер. с англ. 2-е изд., исправл. – Харьков: Изд-во «Гуманитарный Центр», 2008. – 352 с.
5. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посібн. / Віктор Петрович Андрущенко, Григорій Іванович Волинка, Наталія Григорівна Мозгова та ін. За ред. Г.І. Волинка. 2-е вид., стереотип. – К.: Каравела, 2011. – 368 с.

4.3. Організація самостійної роботи аспірантів

Змістовий модуль 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

Семінарське заняття на тему:

«Вступ до філософії науки»

1. Особливості науки як галузі знання, діяльності і соціальної інституції.
2. Підстави класифікації форм і різновидів наукового знання.
3. Пізнавальні складові історичних форм світогляду.
4. Зміст основних питань філософії науки.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 26, 36, 45, 58, 69.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 16, 18.

Семінарське заняття на тему:

«Історичні форми науки»

1. Межі історичних періодів науки.
2. Здобутки природознавства у країнах Стародавнього Сходу.
3. Пізньоантична класифікація наук.
4. Основні риси некласичного і неонекласичного наукового світогляду.
5. Співвідношення історії науки і філософії.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 26, 36, 45, 58.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Семінарське заняття на тему:

«Стародавня і середньовічна філософія науки»

1. Перша раціоналізація знання в добу Античності.
2. Абсолютизм і релятивізм ідей філософії науки софістів, Сократа і Платона.
3. Сутність систематизації наукових знань Аристотелем.
4. Елліністична філософія науки. Феномен скептицизму.
5. Проблеми філософського осмислення науки доби Середніх віків.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 26, 36, 45, 52, 58.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Семінарське заняття на тему:

«Становлення і розвиток класичної філософії науки»

1. Античні і середньовічні джерела філософії науки доби Відродження.
2. Особливості натурфілософії та природознавства доби Відродження.
3. Світоглядні зміни на межі Відродження і Нового часу.
4. Здобутки науки доби Нового часу.
5. Зміст канонів класичної науковості.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 18, 26, 36, 38, 44, 45, 49, 57, 58.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Семінарське заняття на тему: «Систематизація класичної філософії науки»

1. Особливості філософії науки доби Просвітництва.
2. Осмислення здобутків природознавства представниками німецької класичної філософії.
3. Концепція науки і філософії І. Фіхте.
4. Еволюція ідей філософії науки Ф.В.Й. Шеллінга і його учнів.
5. Підсумки філософії науки класичної доби.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 26, 36, 45, 55, 58.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Семінарське заняття на тему: «Формування некласичної філософії науки»

1. Наукові, філософські, політичні та економічні чинники виникнення і розвитку позитивізму.
2. «Філософія життя»: між несприйняттям і розвитком науки.
3. Класифікації наук доби посткласики.
4. Позитивізм в українській філософській думці XIX – початку XX ст.
5. Підсумки філософії науки доби посткласики.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 1, 5, 25, 26, 31, 34-37, 43, 45, 56, 58, 61, 64, 66.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Семінарське заняття на тему: «Філософія неокласичної науки»

1. Головні ознаки світогляду доби постмодерну.
2. «Лінгвістичний поворот» у філософії філософських дискурсів постмодерну.
3. Філософські аспекти основних ознак неокласичної науки.
4. Основні положення синергетики.
5. Головні здобутки науки XX – початку XXI ст.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 7, 21, 26, 36, 40, 45, 58.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Змістовий модуль 2 ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

Семінарське заняття на тему: «Наука як форма буття»

1. Порівняльний аналіз лінійного і нелінійного детермінізму.
2. Кантівський і контівський підходи до філософського осмислення науки.
3. Зміст головних концепцій співвідношення філософії і науки.
4. Філософська проблематика окремих наукових дисциплін.
5. Проблема теоретизації сучасної науки.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 26, 36, 45, 58, 67.

Додаткові: 1, 5, 10-12, 14, 16, 18, 19.

Семінарське заняття на тему: «Теорія наукового пізнання»

1. Характерні ознаки різновидів наукової раціональності.
2. Зміст понять «псевдонаука», «квазінаука», «антинаука», «паранаука».
3. Суттєві ознаки емпіричного і теоретичного рівнів наукового пізнання.
4. Зміст класичної, прагматичної, конвенціоналістської та когерентної версій наукової істини.
5. Сутність кумулятивізму і антикумулятивізму та інтерналістського і екстерналістського підходів до вивчення розвитку науки.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 12, 26, 33, 36, 45, 46, 53, 56, 58, 62, 68.

Додаткові: 1, 4, 5, 10-12, 14, 16, 18, 19.

Семінарське заняття на тему: «Особливості наукової методології»

1. Головні ознаки філософських, загально- і конкретно-наукових методів.
2. Ступінь актуальності класичної наукової та філософської методології.
3. Приклади посткласичних методологічних проектів у різних галузях науки.
4. Приклади постмодерністських методологічних проектів у різних галузях науки.
5. Можливості і межі синергетики як методологічного проекту.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 26, 34-37, 45, 46, 48, 50, 53, 56, 58, 66, 68.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 16-19.

Семінарське заняття на тему: «Наука у ціннісних і етичних вимірах»

1. Зміст основних категорій аксіології і етики.
2. Наука як благо і цінність.
3. Підстави необхідності етизації науки.
4. Зміст деонтології та екологічної етики.
5. Філософія науки як засіб вирішення глобальних проблем.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні: 26, 36, 45, 58.

Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Семінарське заняття на тему: «Наука як соціальна інституція»

1. Головні суспільні завдання науки.
2. Види формальних і неформальних наукових спільнот.
3. Основні види науково-дослідних установ.

4. Колізії соціалізації і автономії науки.
 5. Зміст поняття «санкція» як регулятиву наукової діяльності.
- Рекомендовані інформаційні джерела
Основні: 26, 36, 45, 47, 58.
Додаткові: 1, 10-12, 14, 18.

Семінарське заняття на тему: «Наука як різновид діяльності»

1. Особливості елементів структури практики у науці.
 2. Типи вчених за особистими якостями.
 3. Особливості засобів діяльності у різних галузях науки.
 4. Зміст процедур верифікації і фальсифікації знань.
 5. Проблема оптимального вибору різновидів діяльності вченого.
- Рекомендовані інформаційні джерела
Основні: 26, 36, 45, 58.
Додаткові: 1, 10-12, 14, 16, 18.

V. Контроль якості знань аспірантів

Оцінювання відбувається за такими формами контролю:
Вхідний контроль, поточний контроль, іспит.

5.1. Форми і методи поточного контролю

Вхідний контроль проходить в усній формі відкритих запитань.

Контроль під час аудиторних занять, основними видами якого є усне опитування теоретичного матеріалу, письмове виконання практичних завдань.

Контроль самостійної (індивідуальної роботи) аспірантів, основними видами якого є оцінювання підготовки до семінарських занять, опрацювання додаткових джерел інформації, виконання самостійної роботи.

Поточний контроль:

Для теми 1 модулю I:

Усна відповідь – до 5 балів

Самостійна робота – до 2 балів

Доповнення/проблемне запитання – до 1 балів.

Для тем 5 – 7 модулю I і теми 6 модулю II:

Усна відповідь – до 6 балів

Самостійна робота – до 2 балів

Доповнення/проблемне запитання – 1 балу.

Для решти тем:

Усна відповідь – до 4 балів

Самостійна робота – до 2 балів

Доповнення/проблемне запитання – 1 балів.

5.2. Критерії оцінювання знань аспірантів

Навчальна дисципліна «Філософія й методологія науки» оцінюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається з 2 модулів у році.

1 модуль проводиться на 14 тижні вивчення дисципліни.

2 модуль проводиться на 26 тижні вивчення дисципліни.

Приклад розподілу балів, які отримують аспіранти

Поточне оцінювання															Всього	Іспит	Сума
Змістовий модуль № 1							Змістовий модуль № 2										
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	М	Т	Т	Т	Т	Т	Т	М	100		
1	2	3	4	5	6	7	І	1	2	3	4	5	6	ІІ			
8	7	7	7	9	9	9	56	7	7	7	7	7	9	44	100	100	

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

національна шкала	« 5 » відмінно	« 4 » добре		« 3 » задовільно		« 2 » незадовільно	« 2 » незадовільно
шкала університету	90-100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34
шкала ECTS	A	B	C	D	E	FX	X
						з можливістю повторного складання	з обов'язковим повторним курсом

VI. Навчально-методична карта дисципліни

№	дата	вид заняття	тема заняття	максимальна кількість балів
1.	10.11.2016	лекція	Сутність науки. Філософія науки як галузь знання.	
2.	17.11.2016	семінар	Сутність науки. Філософія науки як галузь знання.	8
3.	24.11.2016	лекція	Основні історичні форми науки	
4.	01.12.2016	семінар	Основні історичні форми науки	7
5.	08.12.2016	лекція	Стародавня і середньовічна філософія науки.	
6.	15.12.2016	семінар	Стародавня і середньовічна філософія науки.	7
7.	22.12.2016	лекція	Філософія науки доби Відродження і Нового часу.	
8.	29.12.2016	семінар	Філософія науки доби Відродження і Нового часу.	7
9.	12.01.2017	лекція	Узагальнення класичної філософії науки.	
10.	19.01.2017	семінар	Узагальнення класичної філософії науки.	9

11.	26.01.2017	лекція	Посткласична філософія науки	
12.	02.02.2017	семінар	Посткласична філософія науки	9
13.	09.02.2017	лекція	Філософія науки доби постмодерну.	
14.	16.02.2017	семінар	Філософія науки доби постмодерну.	9
15.	16.02.2017		Виставлення оцінки за перший модуль	56
16.	23.02.2017	лекція	Онтологія науки.	
17.	02.03.2017	семінар	Онтологія науки.	7
18.	09.03.2017	лекція	Гносеологія науки.	
19.	16.03.2017	семінар	Гносеологія науки.	7
20.	23.03.2017	лекція	Методологія і логіка науки.	
21.	30.04.2017	семінар	Методологія і логіка науки.	7
22.	06.04.2017	лекція	Аксіологія і етика науки.	
23.	13.04.2017	семінар	Аксіологія і етика науки.	7
24.	20.04.2017	лекція	Загальна соціологія науки.	
25.	27.04.2017	семінар	Загальна соціологія науки.	7
26.	10.05.2017	лекція	Праксеологія науки.	
27.	17.05.2017	семінар	Праксеологія науки.	9
28.	17.05.2017		Виставлення оцінки за другий модуль	44
28.	17.05.2021		Виставлення попередньої оцінки (весь курс)	100
28.	травень 2017	іспит		100
29.	травень 2017		Виставлення остаточної (підсумкової) оцінки за весь курс	100

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні:

1. Авенариус Р. Человеческое понятие о мире / Рихард Авенариус. Пер. с нем. – М.: Либроком; ЛКИ; КомКнига, 2014. – 96 с.

2. Адо П. Що таке антична філософія? / П'єр Адо. Пер. з фр. С.Л. Йосипенка. – К.: Новий Акрополь, 2014. – 427 с.
3. Аристотель Метафізика / Аристотель // Читанка з історії філософії у 6 книгах. Книга 1. Філософія Стародавнього світу. Під ред. Г.І. Волинки. – К.: Фірма «Довіра». 1992. – С. 150-164.
4. Бадью А. Концепт моделі. Вступ до матеріалістичної епістемології математики / Ален Бадью. Пер. з фр. Андрій Репа. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 232 с.
5. Бергсон А. Творча еволюція / Анрі Бергсон: пер. з фр. О. Осадчука. – К.: Видавництво Олега Жупанського, 2010. – 316 с.
6. Блумберг Г. Світ як книга / Ганс Блумберг / Переклад з німецької, передмова, коментарі Володимира Єрмоленка. – К.: Лібра, 2005. – 544 с.
7. Бодрійяр Ж. Симуляція і симулякри / Жан Бодрійяр / Пер. з фр. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. – 230 с.
8. Бэкон Ф. Новый Органон / Фрэнсис Бэкон // Сочинения в 2-х т. Т. 2. 2-е, испр. и доп. изд. Сост., общ. ред. и вступ. ст. А.Л. Субботина. – М.: Мысль, 1972. – С. 7-214. – (Филос. наследие).
9. Вернадський В.І. Про науковий світогляд / Володимир Іванович Вернадський [пер. М. Кратко]. К.: НАН України; Центр гуманітарної освіти, 1996. 56 с.
10. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження / Людвіг Вітгенштайн – К.: Основи, 1995. – 311 с.
11. Гайденко П.П. История новейшей европейской философии в ее связи с наукой / Пиамма Павловна Гайденко. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2000. – 456 с.
12. Гайденко П.П. Научная рациональность и философский разум. М.: Прогресс-Традиция, 2003. 528 с.
13. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук / Георг Вильгельм Фридрих Гегель: в 3 т. Т. 1. Наука логики / Пер. Б.Г. Столпнера, отв. ред. Е.П. Ситковский. – М.: Мысль, 1974. – 452 с. – (Филос. Наследие).
14. Гокінг С. Коротка історія часу. Від Великого вибуху до чорних дір / Стивен Гокінг. – К.: КІС, 2015. – 201 с.
15. Горц А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал / Андре Горц / Пер. М.М. Сокольской, науч. ред. М.А. Маяцкий. – М.: ВШЭ, 2010. – 208 с.
16. Гуссерль Э. Картезианские размышления / Эдмунд Гуссерль / Пер. с нем. Д.В. Складнева. – СПб.: Наука; Ювента, 1998. – 315 с.
17. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації : посібн. з філос. дисц. / Отфрід Гьофе. – К.: ППС, 2007. – 436 с.
18. Г'юм Д. Трактат про людську природу / Девід Г'юм. Пер. з англ. – К.: Всесвіт, 2003. – 552 с.
19. Гадамер Г.Г. Истина і метод. Основи філософської герменевтики: в 2 т. Т.1. / Ганс-Георг Гадамер / Пер. з нім. О. Мокровольський. – К.: Юніверс, 2001. – 459 с. (Філософська думка).
20. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках / Рене Декарт. – К.: Тандем, 2001. – 104 с.
21. Дельоз Ж., Гваттарі Ф. Капіталізм і шизофренія: Анти-Едіп / Жіль Дельоз, Фелікс Гваттарі / Пер. з фр. О. Шевченка. – К.: Карме-Сінто, 1996. – 384 с.
22. Добронравова І.С. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / Ірина Серафимівна Добронравова, Тетяна Миколаївна Білоус, Олена Вікторівна Комар. – К.: Логос, 2009. – 244 с.
23. Добронравова І.С. Постнекласичне знання як процес – Київська філософська школа надає засоби розуміння. / Ірина Серафимівна Добронравова // Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – С. 161-172.

24. Добронравова И.С. Философия науки как практическая философия: ситуация постнеклассики и возможность свободы. / Ирина Серафимовна Добронравова // «Практична філософія», № 1. 2009. – С. 43-54.
25. Драгоманов М.П. Положение и задачи науки древней истории / Михайло Петрович Драгоманов // Вибране («... мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні») / Упоряд. та авт. іст.-біогр. нарису Р.С. Мішук; приміт. Р.С. Міщука, В.С. Шандри. – К.: Либідь, 1991. – С. 60-83.
26. История и философия науки (Философия науки): учебное пособие / [Елена Юрьевна Бельская, Надежда Павловна Волкова, Михаил Ареадьевич Иванов и др.] ; под ред. проф. Ю.В. Крянева, проф. Л.Е. Моториной. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2011. – 416 с.
27. История и философия науки: учебное пособие для вузов / под общ. ред. проф. С.А. Лебедева. – М.: Академический Проект; Альма Матер, 2007. – 608 с.
28. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Ганс Йонас. Пер. з нім. – К.: Лібра, 2001. – 400 с.
29. Кайку М. Фізика майбутнього. Як наука вплине на долю людства і змінить наше повсякденне життя в ХХІ столітті / Мічіо Кайку / Пер. з англ. – Львів: Літопис, 2013. – 433 с.
30. Кант І. Критика чистого розуму / Іммануїл Кант / Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. – К.: Юніверс, 2000. – 504 с. Парад. тит. арк. нім. – (Філософська думка).
31. Карнап Р. Преодоление метафизики логическим анализом языка / Рудольф Карнап. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Karnap.html>
32. Кассирер Э. Философия символических форм: в 3 т. Т. 1. Язык / Эрнст Кассирер. – М.: Академический Проект, 2011. 398 с. (Философские технологии).
33. Конт О. Общий обзор позитивизма / Огюст Конт. Пер. с фр. / Под ред. Э.Л. Радлова. Изд. 3-е. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 296 с. (Из наследия мировой философской мысли: история философии).
34. Кун Т. Структура научных революций / Томас Кун; [пер. О. Васильев]. – К.: Port-Royal, 2001. – 226 с.
35. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ / Имре Лакатос. – М.: Наука, 1995. – 236 с.
36. Лебедев С.А. Философия науки: терминологический словарь / Сергей Александрович Лебедев. – М.: Академический Проект, 2011. – 268 с.
37. Леві-Строс К. Структурна антропологія / Клод Леві-Строс. Пер. з фр. Зоя Борисюк. – К.: Основи, 1997. – 387 с.
38. Лейбниц Г.В. Монадология / Готфрид Вильгельм Лейбниц // Сочинения: в 4 т. Т. 1 / Ред. и сост. авт. вступ. статьи и примеч. В.В. Соколов; пер. Я.М. Боровского и др. – М.: Мысль, 1982. – С. 413-430. – (Филос. наследие).
39. Лейбниц Г.В. Новые опыты о человеческом разумении / Готфрид Вильгельм Лейбниц // Сочинения: в 4 т. Т. 2 / Ред., авт. вступ. статьи и примеч. И.С. Нарский. – М.: Мысль, 1983. – С. 47-577. – (Филос. наследие).
40. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну / Жан-Франсуа Ліотар // Філософська і соціологічна думка, № 5-6. 1995. – С. 15-38.
41. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении (книги первая – третья) / Джон Локк // Сочинения в 3 т. Т. 1. Ред. И.С. Нарский, А.Л. Субботин; Примеч. И.С. Нарский; Пер. с англ. А.Н. Савина. М.: Мысль, 1985. – С. 78-582. (Филос. наследие).
42. Маер-Абіх К.М. Повстання на захист природи. Від доквілля до спільносвіту / Клаус Міхаель Маер-Абіх. Переклад з нім., післямова, примітки Анатолія Єрмоленка. – К.: Лібра, 2004. – 196 с.
43. Мах Э. Познание и заблуждение. Очерки по психологии исследования / Эрнст Мах. Пер. с нем. Г. Котляра, под ред. Н. Ланге. – СПб.: Изд. С. Скримунта, 1909. – 461 с.

44. Николай Кузанский. Об ученом незнании / Николай Кузанский // Сочинения: в 2 т. Т. 1 / Пер., общ. ред. и вступит. статья З.А. Тажуризиной. – М.: Мысль, 1979. – С. 47-184. – (Филос. наследие).
45. Огородников В.П. История и философия науки. Учебное пособие для аспирантов / Владимир Петрович Огородников. – СПб.: Питер, 2011. – 352 с.
46. Огурцов А. П. Философия науки: двадцатый век: Концепции и проблемы: в 3 ч. / Александр Павлович Огурцов. Ч. 1: Философия науки: исследовательские программы. – СПб.: Мирь, 2011. – 503 с.
47. Огурцов А. П. Философия науки: двадцатый век: Концепции и проблемы: в 3 ч. / Александр Павлович Огурцов. Ч. 2: Философия науки: Наука в социокультурной системе. – СПб.: Мирь, 2011. – 495 с.
48. Огурцов А. П. Философия науки: двадцатый век: Концепции и проблемы: в 3 ч. / Александр Павлович Огурцов. Ч. 3: Философия науки и историография. – СПб.: Мирь, 2011. – 336 с.
49. Паскаль Б. Думки / Блез Паскаль. Пер. з фр. А. Перепаді, О. Хоми. – К.: Дух і літера, 2009. – 704 с.
50. Патнем Г. Розум, істина і історія / Гіларі Патнем. – К.: Видавничий дім «Альтернатива», 2003. – 232 с.
51. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання: Монографія / Віктор Петрушенко. – Львів: Вид-во Державного ун-ту «Львівська політехніка», 2000. – 296 с.
52. Платон. Менон / Платон // Сочинения: в 4 т. Т. 1 / Общ. ред. А.Ф. Лосева и др.; авт. вступ. ст. А.Ф. Лосев, примеч. А.А. Тахо-Годи. – М.: Мысль, 1990. – С. 575-612. – (Филос. наследие).
53. Поппер К. Логика научного исследования / Карл Поппер [пер. с англ.]. – М.: Республика, 2004. – 447 с.
54. Пригожин И.Р., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой / Илья Пригожин, Изабелла Стенгерс / Пер. с англ. / Общ. ред. В.И. Аршинова, Ю.Л. Климонтовича, Ю.В. Сачкова. – М.: Прогресс, 1986. – 432 с.
55. Прокопович Ф. Натурфілософія, або Фізика / Феофан Прокопович / Пер. з латинської // Філософські твори: у 3 т. Т. 2. Ред. колегія: В.І. Шинкарук (голова), В.Є. Євдокименко, В.М. Нічик. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 115-501.
56. Рассел Б. Человеческое познание: Его сфера и границы / Бертран Рассел. – К.: Ника-Центр, 1997. – 560 с. – (Серия «Познание». Вып. 1).
57. Спиноза Б. Этика / Бенедикт Спиноза. – М.: Литература; Мир книги, 2010. – 480 с. – (Великие мыслители).
58. Степин В.С. Теоретическое знание / Вячеслав Семенович Степин. – М.: Прогресс-Традиция, 2003. – 744 с.
59. Фейерабенд, П. Против метода. Очерк анархистской теории познания / Пер. с англ. А.Л. Никифорова. – М.: АСТ; Хранитель, 2007. – 413 с.
60. Фома Аквинский. О единстве разума против авероистов / Фома Аквинский // Сочинения / Сост., пер. с лат., введ. ст. и коммент. А.В. Апполонова. Изд. 5-е. – М.: Едиториал УРСС, 2011. – С. 2-117. – (Bibliotheca Scholastica).
61. Франко І.Я. Наука і її взаємини з працюючими класами / Іван Якович Франко // Зібрання творів у 50-ти т. Т. 45. Філософські праці. К.: Наукова думка, 1986. – С. 24-40.
62. Фреге Г. О смысле и значении / Готлоб Фреге // Логика и логическая семантика: Сборник трудов. Пер. с нем. Б. Бирюкова. – М.: Аспект-Пресс, 2000. – С. 220-246.
63. Фуко М. Археологія знання / Мішель Фуко / Пер. з фр. В. Шовкуна. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. – 326 с.
64. Хайдеггер М. Бытие и время / Мартин Хайдеггер / Пер. В.В. Биbihина. М.: Издательская фирма «Ad Marginem», 1997. – XII,452 с.

65. Шеллинг Ф.В.Й. Система трансцендентального идеализма / Фридрих Вильгельм Йозеф Шеллинг // Сочинения: в 2 т. Т. 1 / Ред. и вступ. ст. А.В. Гулыги. – М.: Мысль, 1987. – С. 227-489. – (Филос. Наследие).
66. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории / Освальд Шпенглер: в 2 т. Т. 1. Образ и действительность / Пер. с нем. Н.Ф. Гарелин, коммент. Ю.П. Бубенков, А.П. Дубнов. – Минск: Попурри, 1998. – 684 с.
67. Faye J. Rethinking Science: A Philosophical Introduction to the Unity of Science / Jan Faye. – Farnham: Ashgate Publishing, 2002. – 219 p.
68. Fodor J. Concepts. Where Cognitive Science Went Wrong / Jerry A. Fodor. – Oxford: Clarendon Press, 1998. – 176 p.
69. Strawson P.F. Analysis and Metaphysics: An Introduction to Philosophy / Peter Strawson. – Oxford: Oxford University Press, 1992. – 142 p.
70. Zelenkov A. Philosophy and Methodology of Science / Anatoliy Zelenkov. – Minsk: BSU, 2011. – 479 p.

Додаткові:

1. Білецький І.П. Філософія науки [Навч. посіб.] / Ігор Павлович Білецький, Олег Миколайович Кузь, Валентин Федорович Чешко. – Харків: ХНЕУ, 2005. – 128 с.
2. Йоргенсен М.В., Филлипс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод / Марианне В. Йоргенсен, Луиза Дж. Филлипс / Пер. с англ. 2-е изд., исправл. – Харьков: Изд-во «Гуманитарный Центр», 2008. – 352 с.
3. Лук'янець В., Кравченко О., Озадовська Л. Світоглядні імплікації науки / Валентин Лук'янець, Олександр Кравченко, Людмила Озадовська та ін. – К.: ПАПАПАН, 2004. – 408 с.
4. Меркулов И.П. Эпистемология (когнитивно-эволюционный поворот) / Иван Павлович Меркулов. Т. 2. – СПб.: Изд-во РХГА, 2006. – 416 с.
5. Никоненко С.В. Аналитическая философия: основные концепции / Сергей Витальевич Никоненко. – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2007. – 546 с.
6. Розин В.М. Наука: происхождение, развитие, типология, новая концептуализация: Учеб. пособие / Вадим Маркович Розин. – М.: Издательство Московского психолого-социального института, 2008. – 600 с.
7. Самардак М.М. Філософія науки: напрями, теми, концепції. Навчальний посібник / Мар'ян Михайлович Самардак. – К.: Вид. ПАПАПАН, 2011. – 204 с.
8. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки: [Підручник для студ. вищих навч. закл.]. / Едуард Павлович Семенюк, Володимир Петрович Мельник. – Львів: Світ, 2006. – 152 с.
9. Степин В.С. Философия науки. Общие проблемы: учебник для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук / Вячеслав Семенович Степин. – М.: Гардарики, 2006. 384 с.
10. Томпсон М. Философия науки / Мел Томпсон. – Пер. с англ. А. Гарькавого. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. 304 с.
11. Философия науки: общие проблемы познания, методология естеств. и гуманит. наук: [Хрестоматия]: учеб. пособие для гуманит. и негуманит. направлений и спец. вузов / Александр Николаевич Аверюшкин, Зоя Алексеевна Александрова, Валентина Александровна Башкалова, Любовь Алексеевна Боброва, Андрей Дмитриевич Боев; Людмила Александровна Микешина (отв.ред.-сост.). – М.: Прогресс-Традиция; МПСИ; Флинта, 2005. – 992 с.
12. Философия науки: учеб. пособие / Под ред. д-ра филос. наук А.И. Липкина. – М.: Эксмо, 2007. – 608 с.
13. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посібн. / Віктор Петрович Андрущенко, Григорій Іванович Волинка, Наталія Григорівна Мозгова та ін. За ред. Г.І. Волинка. 2-е вид., стереотип. – К.: Каравела, 2011. – 368 с.

14. Фірсова Л.В. Філософія науки [Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.] / Людмила Володимирівна Фірсова, Ігор Петрович Черних, Ярослав Михайлович Білик ; Л.В. Фірсова (ред.). – Харків: ППВ «Нове слово», 2003. – 335 с.
15. Нерburn В. Scientific Method / Brian Нерburn. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/scientific-method>.
16. Kourany J. Scientific Knowledge: Basic Issues in the Philosophy of Science / Janet A. Kourany. – Belmont : Wadsworth Publishing Company, 1998. – 440 p.
17. Nola R., Sankey H. After Popper, Kuhn and Feyerabend: Recent Issues in Theories of Scientific Method / Robert Nola, Howard Sankey. – Dordrecht: Kluwer Academic Publishers., 2000. – 252 p.
18. Oldroyd D. The Arch of Knowledge: An Introductory Study of the History of the Philosophy and Methodology of Science / David Roger Oldroyd. – N.Y. – L.: Routledge Kegan & Paul, 1986. – 432 p.
19. Smith M. Territories of Knowledge: The Deterritorialization and Reterritorialization of the Social Sciences / Mark J. Smith. // International Studies in Philosophy, 37 (2), 2005. – P. 159–180.
20. Steup M., Neta R. Epistemology / Mattias Steup, Ram Neta. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/entries/epistemology>.

Інтернет-ресурси:

1. «Мир техники и технологий». URL: <http://www.mtt.com.ua/>
2. Інновації, управління змінами в організаціях, управління знаннями. URL: <http://www.bizbooks.com.ua/catalog/cat.php3?c=193&lang=1>
3. «Стратегічна суспільна ініціатива 2045» URL: www.2045.com/
4. Державний фонд фундаментальних досліджень. URL: <http://www.dffd.gov.ua/>
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Електронна бібліотека «Гумер». URL: https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/index_philos.php
7. Електронна бібліотека «e-reading». URL: <http://www.e-reading.by/bookbytypes.php?type=17>
8. Електронна бібліотека «royallib». URL: <https://royallib.com/>
9. Електронна бібліотека «Mexalib». URL: <https://mexalib.com/>
10. Електронна бібліотека кафедри філософії НПУ імені М.П. Драгоманова. URL : http://kph.npu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=25&Itemid=23
11. Електронна бібліотека філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html>
12. Відеозапис лекції доктора філософських наук, професора, академіка РАН В.С. Стьопіна на тему: «Философия и наука»: <http://www.youtube.com/watch?v=ml7vES2U5k0>
13. Стенфордська філософська енциклопедія. URL: <https://plato.stanford.edu>
14. «Британська енциклопедія». URL: <https://www.britannica.com>

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.